

PSIHOLOGIE - PSIHOTERAPIE

Colecție coordonată de
Simona Reghintovschi

DAN P. McADAMS

Cercetări de personologie asupra identității

Putere, intimitate și povestea vieții

Cuvânt-înainte de Lawrence A. Pervin

Traducere din limba engleză de

Ioana Brigle

Editori:
SILVIU DRAGOMIR
MAGDALENA MĂRCULESCU
VASILE DEM. ZAMFIRESCU
Design și ilustrație copertă:
FABER STUDIO (ADELINA BUTNARU)

Redactare:
SOFIA-MANUELA NICOLAE

Director producție:
CRISTIAN CLAUDIU COBAN

Dtp:
CRISTIAN HABA

Corectură:
OANA AANEI

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
MCADAMS, DAN P.

Cercetări de personologie asupra identității : putere, intimitate și povestea vieții / Dan P. McAdams ; cuv.-înainte de Lawrence A. Pervin ; trad. din lb. engleză de Ioana Brigle. - București : Editura Trei, 2025

ISBN 978-606-40-2563-0

I. Pervin, Lawrence A. (pref.)
II. Brigle, Ioana (trad.)

159.9

Titlul original: Power, Intimacy, and the Life Story: Personological Inquiries into Identity
Autor: Dan P. McAdams

Copyright © 1988 The Guilford Press
A Division of Guilford Publications, Inc.
Published by arrangement with The Guilford Press

Copyright © Editura Trei, 2025
pentru prezenta ediție

O.P. 16, Ghișeul 1, C.P. 0490, București
Tel.: +4 021 300 60 90 ; Fax: +4 0372 25 20 20
e-mail: comenzi@edituratrei.ro
www.edituratrei.ro

ISBN: 978-606-40-2563-0

Rebeccăi

Cuvânt-înainte

Pentru o lungă perioadă, domeniul personalității s-a aflat într-o fază de stagnare. Mai întâi, revoluția skinneriană a pus accentul pe factorii determinanți ai comportamentului care erau exteriori persoanei. Apoi, revoluția cognitivă a pus accentul pe gânduri, neglijând emoțiile și motivațiile. În timp ce recâștiga mintea, domeniul psihologiei, în general, și cel al personalității, în particular, păreau să-și fi pierdut sufletul. Iar prin sublinierea unor elemente specifice de comportament, caracteristice atât revoluției skinneriene, cât și celei cognitive, s-a pierdut din vedere persoana ca întreg.

Există unele semne care arată că, în prezent, domeniul personalității pare să-și revină din starea de trenare și că începe să caute răspunsuri noi la unele întrebări vechi, cum ar fi: Ce îi motivează pe oameni? Cum procedează oamenii atunci când încearcă să-și confere sens lor înșiși și vieții lor? Cum putem studia anumite aspecte ale unui individ fără a pierde din vedere importanța întregului? Cum putem studia oamenii într-un mod științific și să formulăm legi generale, fără să pierdem din vedere bogăția de detalii specifică fiecărui individ? Acestea sunt întrebările pe care Dan McAdams le adresează în această carte scrisă frumos și metodic. Urmând tradiția intelectuală a unor

8 psihologi prestigioși precum Erik Erikson și Herny Murray, ce au jucat un rol important în dezvoltarea gândirii sale, McAdams este preocupat de o psihologie a personalității care pune accentul pe persoana întreagă — *personologia*. Așa cum este ea înțeleasă de către McAdams, personologia implică folosirea unor metode și concepte biografice și motivaționale în studierea indivizilor ca întreg. În plus, McAdams sugerează că noi îi înțelegem pe oameni în termenii istoriei lor vieții lor, ai narațiunii dinamice pe care fiecare dintre noi și-o creează pentru a da un sens trecutului și pentru a ne orienta spre viitor. Începând cu etapa adolescenței târzii, noi ne construim anumite povești care formează baza identității noastre — identitatea ca poveste a vieții. Prin urmare, povestea vieții noastre nu este doar o simplă abstracție sau un proces ludic, ci ea are puterea de a conferi unitate și scop vieții noastre. Preluând cuvintele autorului, „ne creăm povești și trăim în conformitate cu presupunerile noastre narrative”.

În timp ce conținutul fiecărei povești a vieții este unic pentru fiecare individ, McAdams sugerează că putem analiza în mod sistematic toate aceste povești pe baza unor componente comune — *episoadele nucleare*, ce întruchipează anumite scene critice și puncte de cotitură din viața noastră, *imagourile*, care reprezintă imagini ale sinelui, *cadrele ideologice*, care însumează convingerile și valorile noastre din fundalul poveștii, precum și un *scenariu de generativitate*, care ne însuflă un plan de viață. Pentru dezvoltarea acestor elemente ale poveștii vieții și pentru a ilustra potențialul studierii lor sistematice, McAdams navighează prin arii foarte diverse, precum arhetipurile mitice, literatura modernă și strădaniile unor psihologi renumiți, cum ar fi Erikson, Murray, David McClelland, Jane Loevinger și Sylvan

Tomkins. Prin urmare, dimensiunea cunoștințelor este atât de vastă, încât puțini autori se pot ridica la înălțimea ei.

Încercând să demonstreze utilitatea empirică a cadrului propus, McAdams enumeră o serie de ipoteze și folosește mai multe instrumente noi importante, care asigură îndreptarea atenției spre acest domeniu. Eșantioanele de populații studiate includ nu doar studenți disponibili din anul al II-lea, ci și adulți care trec prin criza vârstei de mijloc. Multe dintre rezultatele obținute confirmă în mod impresionant procedeele de cercetare și modelul teoretic propus. Spre exemplu, măsurătorile imaginative ale motivațiilor pentru intimitate și pentru putere s-au dovedit a fi corelate cu gândurile și comportamentele spontane, cu tiparele relaționale interpersonale și, în general, cu adaptarea psihologică. Indivizii cu o motivație înaltă pentru intimitate tind să aibă mai multe relații apropiate, să se autodezvăluie mai mult și să aibă un nivel mai bun de adaptare psihologică decât indivizii cu o motivație scăzută în această privință. Prin urmare, se sugerează că dorința și capacitatea de a ne implica în relații intime cu ceilalți reprezintă o condiție indispensabilă a adaptării psihosociale în etapa matură de dezvoltare. Spre deosebire de persoanele cu o motivație înaltă pentru intimitate, cele cu o motivație înaltă pentru putere tind să adopte strategii de conducere autoritare și să aibă probleme în relațiile de iubire. În consecință, interacțiunea dintre motivele de intimitate și cele de putere, așa cum au fost acestea evaluate cu ajutorul măsurătorilor imaginative, este considerată a fi explicația pentru anumite aspecte fundamentale ale funcționării umane. Pe lângă aceste rezultate încurajatoare, mai există altele care arată că natura complexă a personalității umane și a poveștilor oamenilor este și mai vastă decât s-a presupus inițial. Acest lucru este valabil,

10 în mod inevitabil, pentru orice strădanii ce s-au depus pentru prima oară într-un anumit domeniu, iar McAdams ne invită să-l însoțim în efortul său de a înțelege această complexitate mai largă.

Prin faptul că trasează o direcție nouă în studierea personalității, McAdams pare să se înscrie în linia curentelor majore de dezvoltare în acest domeniu. Se fac remarcate trei tipuri de legături. În primul rând, accentul este pus pe importanța motivațiilor. Motivațiile pentru putere și pentru intimitate ale unei persoane conferă identității acesteia un accent tematic predictibil. David McClelland, colegul și mentorul lui McAdams, a fost unul dintre psihologii care și-au demonstrat de-a lungul timpului interesul și devotamentul față de studiul motivației umane, iar lucrarea de față se înscrie în tradiția acestuia, aducând o completare valoroasă în acest domeniu de studiu. Presupun că, în anii ce vor urma, înțelegerea rolului motivației pentru intimitate în viața oamenilor va reprezenta o provocare importantă pentru psihologi.

În al doilea rând, este vorba despre accentul pus pe imaginea de sine. În timp ce interesul pentru sine a tot crescut și descrescut de-a lungul timpului în psihologie, el a înregistrat recent o dezvoltare semnificativă. Și, într-un punct interesant de convergență, acest lucru s-a întâmplat atât în interiorul psihologiei academice, cât și în cadrul teoriei psihanalitice a relațiilor cu obiectul. Conceptul de imagouri ale sinelui, împreună cu legăturile sale cu motivațiile, pare să fie similar cu ideea lui Hazel Markus despre posibilele tipuri de sine din cadrul psihologiei academice și cu conceptul de reprezentări de obiect internalizate din teoria psihanalitică. Prin urmare, lucrarea lui McAdams

poate servi ca punte de legătură între aceste două curente importante.

În al treilea rând, sunt subliniate atât cogniția, cât și afectul. Prea frecvent, psihologii au preferat să studieze doar unul dintre aceste aspecte, neglijându-l pe celălalt, ca și cum o persoană ar avea doar gânduri sau doar emoții, sau ca și cum una dintre aceste laturi nu ar putea rezulta decât din cealaltă. Spre meritul lui McAdams, atenția este îndreptată în această carte atât spre importanța cogniției, cât și a afectului în funcționarea personalității. El arată că motivațiile și obiectivele noastre conțin atât elemente cognitive, cât și afective, iar povestea vieții unei persoane este o construcție cognitivă ce derivă din, exprimă și influențează experiențele noastre emoționale puternice.

Pe scurt, McAdams abordează studierea personalității cu sensibilitatea unui clinician și cu rigurozitatea omului de știință. Ca atare, pentru cine este de interes această carte? Prin lucrarea sa, autorul a avut în vedere cercetătorii din aria științelor sociale, precum și practicienii din domeniul profesiilor de îngrijire, a căror misiune este să înțeleagă întreaga persoană, dar și nespecialiștii dornici să înțeleagă misterul propriei lor identități, precum și a celorlalți. Pendulând elegant între un stil poetic și un stil empiric, McAdams a reușit să spună o poveste ce stârnește interesul tuturor celor pe care i-a avut în vedere. În contextul secolului XX, marcat de conflicte și tulburări, el scoate în evidență provocarea adultă de a fi atât puternic, cât și intim, de a ne extinde sinele și de a-l încredința în același timp celorlalți, în același mod de autodefinire.

Lawrence A. Pervin

Prefață

Joan Didion scria: „Ne spunem nouă înșine povești, cu scopul de a trăi”. Această carte este despre acele povești. Pentru a putea înțelege cine suntem și cum ne adaptăm la lumea noastră foarte complexă, în etapa adolescenței târzii și în perioada de adult tânăr, noi începem să ne construim o narațiune dinamică cu privire la noi înșine, o epopee mitologică a identității, populată de zei și zeițe, eroi și răufăcători, povești despre putere și iubire, despre creația, declinul, creșterea, căderea, renașterea și aventurile sinelui. Asemenea poveștilor din literatură, povestea vieții noastre conține cadre, scene, personaje, intrigi și teme recurente. Și, similar poveștilor din literatură, cele pe care ni le spunem nouă înșine cu scopul de a trăi aduc laolaltă diverse elemente ce se întâlnesc într-un tot integrat, organizând multiplele fațete aflate în conflict unele cu celelalte din viața noastră, în interiorul unui cadru narativ ce leagă trecutul, prezentul și un viitor anticipat, reușind astfel să confere vieții noastre un sentiment de unitate și de continuitate, adică, cu adevărat o *identitate*. Pe măsură ce povestea se dezvoltă și identitatea noastră prinde formă, ajungem să *trăim* această poveste exact așa cum am *scris-o*, asimilând experiența cotidiană unei scheme a sinelui, care este produsul acelei experiențe. Prin urmare, în identitate, viața dă

14 naștere artei și apoi o imită. Creăm povești și trăim conform presupunerilor noastre narrative.

În această lucrare am realizat o explorare a structurii și a conținutului poveștilor vieții. Cercetarea utilizează metode și concepte din interiorul și din exteriorul științelor sociale, iar sinteza provizorie pe care am schițat-o se încadrează în domeniul numit de Henry Murray *personologie* — studierea științifică a persoanei ca întreg. Această carte se adresează, parțial, oamenilor de știință din domeniul științelor sociale și practicienilor din diverse profesii de îngrijire a căror misiune este să înțeleagă persoana întreagă, fie dintr-o perspectivă de cercetare, fie dintr-una de intervenție. Totodată, această lucrare se adresează și unui public larg, format din persoane educate, dar nespecialiste în domeniul psihologiei, care sunt preocupate de misterele proprii lor identități sau ale identității prietenilor, familiei, ale celor dragi sau chiar ale unor cunoștințe întâmplătoare. Pentru această categorie mai largă de cititori, un anumit grad de familiaritate cu teoriile și metodele psihologice poate fi util pentru a înțelege mai bine ce fac în această carte, însă el nu reprezintă o condiție absolut necesară. Pentru informațiile tehnice legate de colectarea și analiza datelor voi face în mod frecvent trimitere la anexele de la finalul cărții sau la notele de subsol. Prin urmare, consider că forma și conținutul capitolelor ce urmează pot prezenta interes sau relevanță și pot fi accesibile unui spectru larg de cititori, atât profesioniști, cât și neprofesioniști.

Ediția de față a cărții *Putere, intimitate și povestea vieții*, publicată de The Guilford Press¹, apare într-un moment în care psihologii și mulți alți oameni de știință din domeniul științelor sociale se arată tot mai mult interesați de dimensiunile narrative

¹ Este vorba de ediția din anul 1988 (N.t.).

ale vieții umane. De la prima ediție a cărții, publicată cu aproape trei ani în urmă (1985), am fost martorii extinderii cercetării și teoriilor cu privire la rolul poveștii în viața unei persoane. De exemplu, lucrarea lui John Kotre *Outliving the Self* (1985) prezintă opt studii de caz fascinante, ce descriu încercările unor adulți americani de a-și găsi nemurirea prin copii lor sau prin alte produse ale vieții, fiecare caz reconstituind într-o scurtă narațiune dramatică succesiunea de conflicte și rezolvarea lor, precum și dezvoltarea personajului în viața naratorului. Pentru Kotre, povestea reprezintă mijlocul natural de înțelegere a unei vieți, fie a unei alte persoane, fie a noastră proprie. Perspectiva sa a fost anticipată de Jean Paul Sartre, ale cărui viziuni cu privire la narațiune și la viață au fost expuse cu claritate și frumusețe în cartea lui Stuart Charme (1984) *Meaning and Myth in the Study of Lives*. Sartre considera că fiecare persoană conferă sens propriei vieți construindu-și și trăind un „adevărat roman”. După cum afirma, „Omul este întotdeauna naratorul unor romane, el trăiește înconjurat de poveștile lui și de poveștile celorlalți, privește tot ceea ce i se întâmplă prin intermediul lor. El încearcă să-și trăiască viața ca și cum ar spune o poveste”.

Puterea integrativă a poveștii în viața umană a fost întărită de apariția recentă a două cărți foarte importante, scrise de către doi psihologi eminenți, ce și-au adus o contribuție extrem de vastă în acest domeniu pe parcursul ultimilor 30 de ani. În *Actual Minds, Possible Worlds*, Jerome Bruner (1986) afirmă că psihologii au neglijat de-a lungul timpului modul narativ al minții umane, în favoarea gândirii logice și deductive. Cu toate acestea, modul narativ pare să fie un mijloc natural prin care oamenii operează în multe sfere ale vieții, inclusiv în acordarea

16 de sens existenței lor. În *Narrative Psychology*, Ted Sarbin (1986) formulează posibilitatea intrigantă conform căreia „narațiunea” ar putea fi considerată o „metaforă fundamentală” pentru înțelegerea comportamentului și experienței umane. Sarbin consideră că o anumită concentrare pe povești și pe narațiunea din viața umană ar putea reprezenta o schimbare conceptuală majoră în cadrul științelor sociale, în sensul unei paradigme noi și mai extinse cu privire la interpretarea vieții individuale și a sistemelor sociale.

Cu toate că nu am pretenția ca lucrarea mea *Putere, intimitate și povestea vieții* să vestească nașterea unei paradigme noi în psihologie, cred, totuși, că spiritul și conținutul acestei cărți reflectă anumite schimbări importante ce se petrec în prezent în psihologie și în științele sociale. Primirea plină de entuziasm a primei ediții îmi întărește această convingere. Cu același entuziasm doresc să le mulțumesc lui Sharon Panulla și Editurii The Guilford Press pentru publicarea acestei ediții noi.

Fără îndoială, o carte despre poveștile vieții reflectă și povestea vieții a autorului ei, iar această carte nu face excepție de la această regulă. Produsul final reprezintă apogeul mai multor direcții din propria mea viață intelectuală și personală din decursul ultimilor ani. Cu toate că în această perioadă au existat mai multe persoane care au exercitat o influență majoră asupra gândirii mele despre semnificația poveștilor vieții, aș dori să punctez trei influențe majore. În primul rând și înainte de toate, aș dori să-i mulțumesc lui David McClelland, care a reprezentat o inspirație pentru viața mea intelectuală mai mult decât oricine altcineva. Datorită relației mele cu el în perioada cursurilor doctorale și în perioada ulterioară, am reușit să-mi dezvolt un interes durabil față de motivația umană

și față de locul ei pe această scală complexă pe care o numim „personalitate”. David m-a învățat și continuă să-i învețe și pe alții faptul că oamenii de știință pot adresa, într-adevăr, „întrebările fundamentale” — legate de dragoste, putere, identitate, adaptare — și pot construi metodologii și instrumente de măsurare rezonabile, cu scopul de a examina aceste întrebări într-un mod empiric, organizat după anumite criterii. În al doilea rând, aș dori să-i mulțumesc unui alt profesor din cadrul școlii doctorale, George Goethals, a cărui influență a fost mai degrabă subtilă. În cursurile sale de la Harvard despre psihologia ciclului vieții umane, George a făcut ca operele lui Freud, Erikson, Sullivan și ale multor alora să emane o relevanță durabilă pentru două generații de studenți, iar eu am făcut parte din acest grup norocos. În al treilea rând, aș dori să-mi exprim retrospectiv gratitudinea față de un grup de profesori dedicați, care mi-au modelat cele mai timpurii cercetări pe care le-am făcut despre psihologia umană. Este vorba despre profesorii cursurilor facultative pentru studenții umaniști de la Christ College, Universitatea Valparaiso. Prin urmare, doresc să mulțumesc pentru programul de științe umaniste de la Christ College și, îndeosebi, profesorilor Warren Rubel, Bill Olmsted, Arlin Meyer și lui Don Affeldt Allen.

De asemenea, îi sunt recunoscător în mod special lui David Winter, ale cărui comentarii pe marginea primelor variante ale manuscrisului au îmbunătățit în mod considerabil rezultatul final. Totodată, le mulțumesc următorilor prieteni și colegi, ale căror comentarii și critici au reprezentat un sprijin valoros în realizarea acestui proiect: Skip Alexander, David Berndt, Fred Bryant, Michael Carney, John Carroll, Robert Casas, Joe Durlak, Jeanne Foley, Carroll Izard, Michael Jeffers, Carol Kirshnit,

18 Michael Klinger, Dick Maier, Mark Mayzner, Dan Perlman, Joe Powers, Joe Rychlak, Abigail Stewart și Eugene Walker. De asemenea, îmi exprim gratitudinea față de următoarele persoane care m-au ajutat cu codarea și analiza datelor: Don Allen, Erica Bokor, Mirel Castle, Carrie Craven, Kathy Farrell, Sheila Healy, Joan Hong, Marianne Hough, Michele Koslowski, Steven Krause, Nancy Martin, Jim McKay, Dan Rebek, Terri Slaughter și Steven Wodka. Îi mulțumesc în mod deosebit lui Karin Ruetzel, care s-a ocupat de sarcina titanică de a colecta majoritatea datelor pentru eșantionul B.

Maggie Melville și Judy Savage au dactilografiat cea mai mare parte a manuscrisului, fapt pentru care le sunt profund recunoscător. Nu în ultimul rând, doresc să-i mulțumesc soției mele, Rebecca Pallmeyer, care, pe parcursul scrierii acestei cărți, mi-a fost interlocutoare, consilieră și cea mai riguroasă redactoare.

O parte din cercetarea descrisă în această lucrare a fost finanțată printr-o bursă de cercetare oferită de Universitatea Loyola din Chicago. Investigația inițială despre ideologia religioasă prezentată în capitolul 7 a fost finanțată printr-o bursă din partea Bisericii Luterane Americane.

Dan P. McAdams

BIBLIOGRAFIE

- Bruner, J.: *Actual minds, possible worlds*, Editura Harvard University Press, Cambridge, Mass, 1986.
- Charme, S.L.: *Meaning and myth in the study of lives: A Sartrean perspective*, Editura University of Pennsylvania Press, Philadelphia, 1984.

- Kotre, J.: *Outliving the self: Generativity and the interpretation of lives*, Editura Johns Hopkins University Press, Baltimore, 1985. 19
- Sarbin, T.R. (coord): *Narrative psychology: The storied nature of human conduct*, Editura Praeger, New York, 1986.

Cuprins

27	1 PROBLEMA IDENTITĂȚII
31	Unitate și scop
39	— Teoria identității a lui Erikson
39	— Perioada timpurie și perioadele ulterioare
46	— Stadiile psihosociale ale dezvoltării
57	Identitatea ca poveste
61	O analiză de natură personologică
61	— Tradiția personologică
69	— Studiul de față
72	— Capitolele următoare
75	Concluzii și rezumat
81	2 IDENTITATEA ȘI POVESTEA VIETII
81	Luther descris de Erikson
82	— O călătorie ideologică
89	— Eroii poveștii